אָמַר אַבַּיֵי וְכוּ' סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא תֵּשְׁבוּ כְּעֵין תָּדוּרוּ וְכוּ' אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ קָא מַשְׁמַע לָן, אף שה'כעין תדורו' הוא מצוה על האיש לישן בסוכה עם אשתו ואינו מצוה על האשה, מכל מקום כיון שמצאנו נשים בסוכה, לולא ההלכתא יש לדרוש את הכתוב 'האזרח' לרבות נשים לחיוב ולא גרים, ולכך צריך הלכה למשה מסיני שנשים פטורות, וממילא נדרוש את הכתוב 'האזרח' לרבות גרים (פני שלמה קידושין לד, ב, וכע"ד במהרש"א).

רָבָא אָמַר אִיצְטְרִיךְ סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא יָלִיף חֲמִשָּׁה עָשָׂר חֲמִשָּׁה עָשָׂר מֵחַג הַמַּצּוֹת, אף לדעת רבא דורשים 'תשבו כעין תדורו' (תוס'), אלא שלדעתו לא ניתן ללמוד חיוב נשים בסוכה מ'תשבו כעין תדורו' (ריטב"א).

קָא מַשְׁמַע לָן, שאף שגזירה שוה זו נדרשת לגבי דינים אחרים [כמבואר לעיל (כז, א)] ואין גזירה שוה למחצה, מכל מקום אין ללמוד ממנה שנשים חייבות בסוכה, שלא לסתור את הכלל שנשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא (ריטב"א קידושין לד, ב).

סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל אָמַר רַחֲמָנָא וְלֹא אֶת הַגֵּרִים קָא מַשְׁמַע לָן, והטעם שאמר הכתוב 'האזרח' הוא ללמד שדוקא מי שהוא 'כאזרח רענן' (ראה תהלים לז, ה) חייב בסוכה, אבל הולכי דרכים ושומרי פירות ושאר מצטערים אינם חייבים בסוכה. ומאחר שהוצרך לומר 'האזרח' שמשמעותו גם למעט גרים, צריך הלכה למשה מסיני לרבותם (ריטב"א בשם הר"ן), ואין למדים את הפטור של מצטער מהכתוב 'תשבו' עצמו, לפי שמתוך שאמר הכתוב 'תשבו' ולא אמר 'תדורו', משמע שאין צריך כעין דירה, אלא הלימוד הוא מהכתוב 'האזרח' (ריטב"א לעיל כו, א בתי' שני).

כֹּל שֶׁנַּעֲוֹר וְאֵינוֹ קוֹרֵא אִמָּא אִמָּא, שבכל מצוה חיוב החינוך הוא לפי עניינה (תוס'; ריטב"א), ובסוכה הוא על פי השינה שהיא מעיקרי המצוה (פסקי תוס' חגיגה ב), וכל שקורא כשניעור משנתו נחשב שאינו יכול לישן לבדו בסוכה, וכיון שאינו יכול לעשות את המצוה בלא סיוע אין מצוה לחנכו, ואף שלאכול יכול לבדו, אין לחנך אלא למצוה שלימה (הערות הגרי"ש אלישיב). וקטן שהוא בן שש שנים נחשב לאינו צריך לאמו (רא"ה; ר"ן), ויש שכתב, כבן חמש או שש (רמב"ם סוכה ו, א), ויש שכתב, כבן ארבע או חמש (ראבי"ה תרמ). ■ להלכה, חיוב קטן בסוכה תלוי בחריפותו, שפעמים ראוי לכך מגיל חמש ופעמים מגיל שש [כדעת הרמב"ם] (שו"ע או"ח תרמ, ב ומשנ"ב שם, ד) [אולם אם האב נמצא בעיר תדיר, כבר מגיל חמש נחשב אינו צריך לאמו אף אם אינו חריף, וחייב לחנכו במצות סוכה (משנ"ב שם, וראה שעה"צ שם, ה)].

חַסּוֹרֵי מְחַסְּרָא וְהָכִי קָתָנֵי וְשַׁמַּאי מַחְמִיר וְכוּ' בְּשִׁבִּיל הַקָּטָן, לדעת שמאי האב חייב להכניס את בנו לסוכה מדאורייתא משום 'תשבו כעין תדורו', שאדם דר בדירתו עם בניו, אבל אין לחייב להכניס את האשה לסוכה (רא"ה; ריטב"א בפי' ראשון), ולדעה זו החיוב הוא אף על קטן בן יומו (ראה מאירי; ערוך לנר). ויש שכתבו, שאף לדעת שמאי אין חיוב מהתורה, אלא שמחמיר בחינוך אף בקטן הצריך לאמו לחנכו במה שאפשר, ודעת חכמים שכיון שהקטן צריך לאמו ואמו פטורה, אין צריך להפרישו ממנה ולחנכו לסוכה (ריטב"א בפי' שני; ר"ן), ולדעה זו אף לדעת שמאי אין להחמיר ולסכך לתינוק בן יומו שאינו בר חינוך, ומדובר שהיה לה קטן אחר שלא זז ממנה ומחמת שילדה לא יכלה לבא לסוכה ובשבילו סיכך (ערוך לנר בשם מהרש"ל יבמות טו, א, וראה דבר אברהם ב, כח).

כָּל שִׁבְעַת הַיָּמִים אָדָם עוֹשֶׂה סוּכָּתוֹ קֶבַע וּבֵיתוֹ עֲרַאי כֵּיצַד הָיוּ לוֹ כֵּלִים נָאִים מַעֲלֶה לַסּוּכָּה מַצָּעוֹת נָאוֹת מַעֲלֶה לַסּוּכָּה - שמלבד חיוב הישיבה בסוכה יש חיוב לעשותה קבע (הלכות שלמה תשרי-אדר עמ' תיט), והכנסת כלים ומצעות נאים לסוכה עושה את הסוכה לקבע (קרבן אהרן על התורת כהנים אמור יז, ה; שו"ת תשובות והנהגות ב, שו, בשם צפנת פענח), ומטעם זה אין לכסות את השולחן שבבית במפה במשך החג (אליה רבה תרלט, א; חיי אדם קמז, ב), ויש שכתב שלא נהגו כן (פמ"ג שם משב"ז א, וראה ביכורי יעקב שם, ג). ויש שביאר, שהענין בהעלאת כלים ומצעות נאים לסוכה הוא משום 'זה קלי ואנוהו' (ספר הקנה, בסוף סוד סוכה).

ונקטה הברייתא 'כלים ומצעות', להשמיענו שלא יכניס לסוכה רק 'כלים' שאינם מתקלקלים בגשם, אלא אף 'מצעות' שאפשר שיתקלקלו בגשם (ליקוטי חבר).

יָרְדוּ גְּשָׁמִים מֵאֵימָתַי מוּתָּר לְפַנּוֹת מִשֶּׁתִּסְרַח הַמִּקְפָּה, ואף אם אין לפניו תבשיל, כל שהיה מתקלקל אם היה בסוכה פטור מן הסוכה (סמ"ג עשין, מג; מאירי; רמב"ם סוכה ו, י), ויש שכתב, שאינו דין בשיעור זמן שהיה יכול להסריח תבשילו, ודין זה הוא רק אם יש לו תבשיל בסוכה שמותר לו להפנות רק כשיסרח תבשילו (טור או"ח תרלט). ודין זה של תסרח המקפה, יש שכתב שהוא דוקא כשהתחיל לאכול שאינו יוצא עד שיסריח תבשילו, שלא יראה כמבעט בסוכה, אולם אינו צריך להיכנס לסוכה כל זמן שמצטער מחמת הגשמים (ר"ן), וראה עוד בגמ' להלן (כט, א ד"ה ירדו) מה שנתבאר בדין זה.

וְתַנּוּיֵי בַּר מִמְּטַלְלְתָא, ומותר לכתחילה ללמוד באופן שצורת הלימוד אינה יכולה להתקיים בסוכה אף שעל ידי לימודו הוא פוטר את עצמו ממצות סוכה, ואין אומרים שכיון שחייב בסוכה ילמד באופן שיכול להישאר בסכה, שעצם החיוב ללמוד מפקיע ממנו את מצות סוכה כיון שמצטער, או שכיון שמחויב ללמוד בכל רגע, חייב להתחיל ללמוד וכשמגיע לשלב שקשה ללמוד בסוכה יש לו דין מצטער ופטור מהסוכה (שיעורי רבנו משולם דוד, תורה ב עמ' תקמט).

לֹא קַשְׁיָא הָא בְּמִגָּרֵס הָא בְּעַיּוֹנֵי - לגרוס גמ' הברורה לו כבר, צריך סוכה, אבל עיון הוא מחוץ לסוכה, שהעיון צריך אויר כדי להרחיב דעתו ומצטער בסוכה (רש"י). ויש שכתבו, שהטעם הוא שבעיון צריך להתבודד בישוב הדעת, ובני הבית שנמצאים בסוכה מפריעים לו לעיין ומצטער (רא"ש; טור או"ח תרלט, וראה לחם יהודה על הרמב"ם סוכה ו, ט). ויש שכתבו להיפך, שלעיון שצריך קביעות, חייב בסוכה, אבל לגרוס דבר הברור לו, אינו אלא עראי ואינו חייב בסוכה (רבנו חננאל; מאירי בשם יש מפרשים; ר"ן). ■ להלכה, הכל לפי הענין, שאם דעתו מיושבת עליו ויש לו מנוחה שם, צריך ללמוד בסוכה, ואם לאו, פטור (שו"ע או"ח תרלט, ד, ומשנ"ב שם, כח).